

До бухгалтерської фінансової звітності підприємств можуть бути рекомендовані такі напрямки розкриття облікової політики: амортизація основних засобів та нематеріальних активів, вартісні ознаки малоцінних необоротних матеріальних активів та способів їх погашення, оцінка фінансових інвестицій, оцінка виробничих запасів, готової продукції, товарів, незавершеного виробництва, групування та списання затрат на виробництво, відображення результату реалізації продукції (робіт, послуг), метод створення резерву по сумнівних боргах, розподіл витрат і доходів майбутніх періодів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник для студентів спеціальності “Облік і аудит” вищих навчальних закладів / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – 7-е вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2006. – 832 с.
2. Бухгалтерський облік та оподаткування: Навчальний посібник / За ред. Р.Л. Хом’яка, В.І. Лемішовського. – Львів: Бух. центр “Ажур”, 2009. – 1112 с.
3. Гарасим П.М. Курс фінансового обліку: Навчальний посібник / Гарасим П.М., Журавель Г.П., Хомин П.Я. – К.: Знання, 2007. – 566 с.
4. Голов С.Ф. Фінансовий облік: Підручник. / С.Ф. Голов, Н.М. Костюченко, І.Ю. Кравченко, Г.А. Ямборко. – К.: Лібра, 2005. – 976 с.
5. Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” № 996 - XIV від 16.07.99 зі змінами і доповненнями // Бухгалтерія. – 2005. – № 29 (652). – С. 13–18.
6. Коблянська О.І. Фінансовий облік: Навчальний посібник / О.І. Коблянська. – К.: Знання, 2007. – 473 с.

УДК 657.1

ІНФЛЯЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ДОСТОВІРНОСТІ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Озеран А.В., к.е.н., доцент, докторант,

Літвинчук А.С., здобувач

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Как экономическое явление инфляция возникла с появлением денег. Начиная с 20-х годов прошлого столетия, инфляция приобретает большое влияние на экономические процессы. Предприятия Украины на протяжении долгого времени функционировали в условиях гиперинфляции, не используя при этом никаких систем корректировки отчетности. Это стало причиной значительного искажения информации, предоставленной пользователям. В статье рассмотрены предлагаемые МСФО подходы к учёту влияния инфляции, основанные на общей покупательной способности денег и текущих затратах.

Ключевые слова: финансовая отчетность, инфляция, индекс цен, валютный курс, достоверность, информация.

As an economic phenomenon inflation has arisen with the appearance of money. Starting with the 1920-ies inflation has a big impact on economic processes. Ukrainian enterprises have operated for a long time in the conditions of hyperinflation, without using any systems of accounting adjustment. This has resulted in a significant distortion of the information provided to users. The article deals with the approaches to inflation effect accounting proposed by IFRS which are based on total purchasing power of money and ongoing costs.

Key words: financial statements, inflation, price index, exchange rate, reliability, information.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими працями. Україна зіткнулася з проблемою інфляції та гіперінфляції на початку 90-х років минулого століття, однак широкого обговорення в економічних та наукових колах проблеми впливу інфляції на достовірність фінансової звітності так і не відбулося.

Аналіз останніх джерел. Нормативно-правові акти України [7] з бухгалтерського обліку мають лише окремі положення, які призначені деякою мірою нівелювати негативний вплив інфляції на показники фінансової звітності. Загальнотеоретичні питання відображення впливу інфляції на показники звітності освітлювали в роботах Верига Ю.А., Голов С.Ф., Костюченко В.М., Давид Александер, Анне Бріттон, Енн Йорінсен, Донцова Л.В., Нікіфорова Н.А., Ушаков Р.С., Соколов Я.В., Коршикова Р.С.,

Палій В.Ф., Гетьман В.Г., Горбатова Л.В., Прокоф'єва Н.О., М.Ф. Ван Бреда, Х. Ван Грюнінг, М. Коен, М.Р. Метьюс, М.Х.Б. Перера, Е.С. Хендриксен та інші. Також важливу інформацію мають чинні національні та Міжнародні стандарти фінансової звітності, але все ж такі недостатньо дослідженим залишається вплив невисоких темпів інфляції на фінансову звітність усіх суб'єктів підприємницької діяльності України.

Процес удосконалення ринкових відносин в Україні за останні роки призвів до створення численних холдингових компаній, для яких великого значення набуває консолідована звітність. При цьому, в умовах глобалізації світової економіки та входження України до світового ринку консолідована звітність включає показники діяльності компаній, які зареєстровані за межами України. Тому, при дослідженні впливу інфляції на показники фінансової звітності, шляхів та єдиного системного підходу до усунення впливу інфляції достовірність фінансової звітності за умов інфляції є актуальною на сьогодні.

Мета статті. Метою написання статті є визначення економічної суті інфляції, її відображення у бухгалтерському обліку, а також теоретичне й практичне обґрунтування впливу інфляційних процесів на достовірність показників фінансової звітності.

Виклад основного матеріалу. Інфляція – це процес підвищеного середнього рівня цін на всі товари, роботи і послуги, в результаті чого гроші знецінюються [4]. Під час інфляції за одну і ту ж суму грошей, протягом деякого часу, можна буде купити меншу кількість товарів та послуг, ніж раніше. Іншими словами, це означає зниження купівельної вартості грошей та втрату ними своєї реальної вартості. Вважається, що інфляція виникла з появою грошей, оскільки саме з їх функціонуванням вона тісно пов'язана.

Інфляція як економічне явище тією чи іншою мірою наявна в усіх країнах. Сильну гіперінфляцію пережила, наприклад, Німеччина у 1920-х роках. У 1950–1970 роках гіперінфляцію пережило багато країн Латинської Америки, у 80-х роках – Ізраїль та Югославія, а на початку 90-х років – Україна, Росія та інші країни пострадянського простору. На виникнення процесу інфляції впливає ряд взаємопов'язаних чинників, однак серед них слід виділити такі (рис. 1):

1. Зростання дефіциту державного бюджету, який обумовлений зростанням витрат уряду. Якщо урядові витрати значно відрізняються від податкових надходжень, то виникає дефіцит, який покривається за рахунок приросту державної заборгованості.

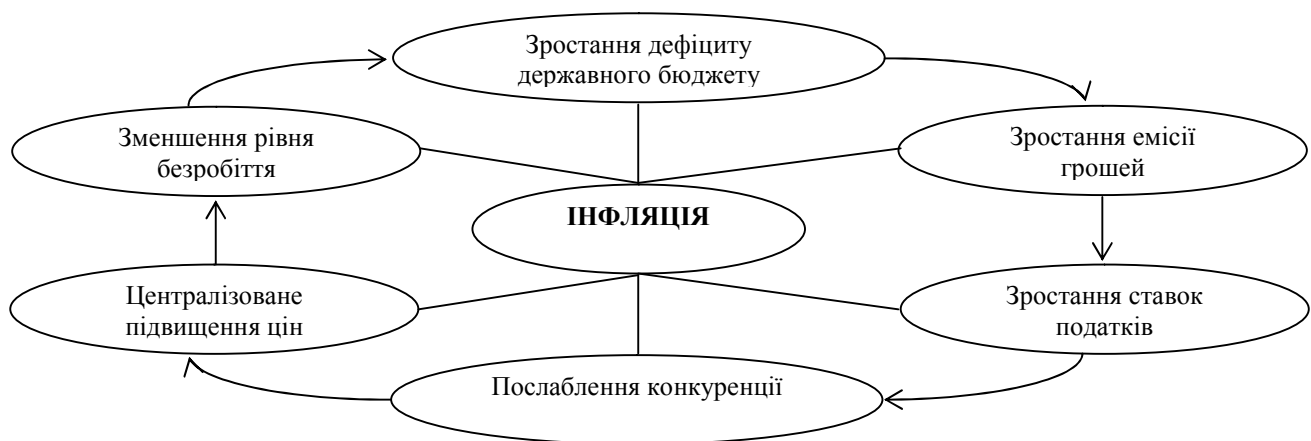

Рис. 1. Основні причини виникнення інфляції

2. Зростання емісії грошей. Цей процес є наслідком збільшення дефіциту бюджету, оскільки держава починає стимулювати розширення масштабів банківського кредитування понад реальні потреби господарства, що, як наслідок, сприяє надмірній емісії грошей в готівковій та безготівковій формі.

3. Зростання ставок податків визначається як один із способів покриття дефіциту державного бюджету, однак основний тягар такого підвищення лягає на споживачів.

4. Послаблення конкуренції. При зростанні рівня податкового навантаження значна кількість підприємств покидає свою нішу у ринку, а це, в свою чергу, зменшує конкуренцію та сприяє централізованому підвищенню цін.

5. Підвищення цін, яке не підкріплене заходами щодо розширення виробництва, вичерпує свою стимулюючу роль та в результаті призведе до необхідності нового підвищення цін.

6. Зменшення рівня безробіття. Якщо рівень безробіття менший ніж природний, то темп інфляції підвищується. Справа в тому, що тиск до підвищення заробітної плати не перевищує сили тиску до

зростання заробітної плати, тому рівень заробітної плати і витрати підвищуються, а відтак і ціни, що сприяє зростанню темпів інфляції.

Таким чином, можна зазначити, що раніше інфляція виникала тільки у надзвичайних ситуаціях, таких як випуск великої кількості грошей державою. Її поява то посилювалася, то послаблювалася, проте, починаючи з 20-х років минулого століття, вона починає набувати найбільшого впливу на економічні процеси, а на сучасному етапі розвитку ринкової економіки в Україні та світі стає постійно діючим фактором, який необхідно враховувати при прийнятті економічних рішень. На рис. 2 спостерігається чітке коливання темпів інфляції протягом 10 останніх років [6].

Такі зміни негативно відображаються не лише на доходах споживачів, але й на здатності порівнювати фінансову інформацію за певний проміжок часу. В умовах глобалізації процесів інтеграції України у світову економіку, що приводить до розширення економічної самостійності підприємств, збільшуються можливості встановлення ефективних зв'язків із партнерами та вибору форм залучення фінансових ресурсів, тому суттєво підвищуються вимоги до економічної інформації, її достовірності та своєчасності отримання.

Важливим джерелом інформації про фінансовий стан підприємства, а також про результати його господарської діяльності є фінансова звітність. Проте інфляція впливає на достовірність фінансової звітності, реальну картину функціонування підприємства та не дозволяє користувачам отримувати адекватну інформацію про результати його діяльності та фінансовий стан, оскільки навіть відносно невисокі темпи інфляції можуть призвести до значного викривлення показників фінансової звітності, що, в свою чергу, призведе до необґрунтованих фінансових рішень, які приймаються на її основі.

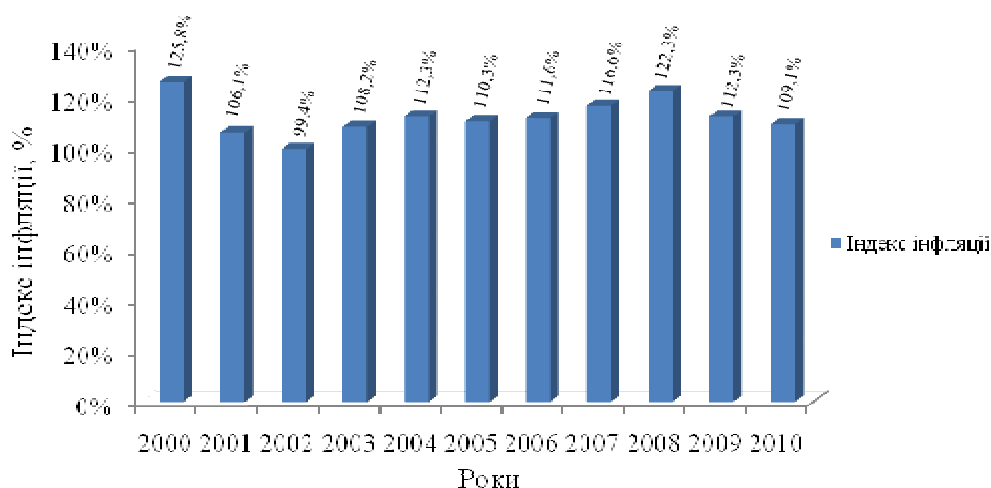

Рис. 2. Індекс інфляції в Україні за 2000–2010 роки

У світовій практиці стандарти США, Німеччини, Великобританії, а також країн Латинської Америки (Мексика, Бразилія, Чилі) та інших країн світу мали положення, які були орієнтовані на виключення негативного впливу інфляції на показники фінансової звітності. Після зниження рівня інфляції у цих країнах відповідні стандарти було відмінено. Проте навіть у США, де рівень інфляції за останні 50 років не перевищував 15%, так і не лишилося єдиної думки щодо відміни стандарту, який враховує вплив інфляції. Натомість, там активно досліджується питання зведення рівня інфляції до нуля, що свідчить про проблеми впливу інфляції на показники фінансової звітності підприємства, а також і про проблему інфляції в цілому, яка не має універсальних шляхів вирішення.

Інфляція знецінює всі доходи та надходження підприємства. При цьому, найменше відтермінування платежів призводить до того, що організація отримує лише частину належного доходу.

Також серед основних наслідків інфляції можна виділити:

1. Зниження вартості майна організації.
2. Зниження витрат організації і собівартості продукції, робіт, послуг.
3. Завищення прибутків, податку на прибуток, показників рентабельності.

В свою чергу, це ускладнює обліковий процес фінансових операцій. Неупередженість інформації забезпечується прийняттям загальних норм ведення обліку, визначених у національних стандартах, та конкретизацією методів збору й обробки первинних даних у розробленій підприємством облікової політиці.

Одним із основних принципів бухгалтерського обліку у більшості країн є принцип відображення облікових об'єктів за придбання фактичною собівартістю. В умовах стабільних цін застосування цього принципу є цілком виправданим. Однак у період досить високого рівня інфляції у звітності, яка складена на основі початкових вартісних оцінок, може надаватися викривлене уявлення про фінансовий стан та результати діяльності організації, тому що різні статті звітності втрачають свою вартість із різною швидкістю. Як було зазначено вище, навіть помірна інфляція спричиняє вплив на фінансові результати діяльності підприємства та ускладнює можливість отримання сторонніми користувачами реальної картини про фінансовий стан наявних та потенційних контрагентів, а фінансова звітність стає необ'єктивною. Тому у міжнародній практиці було розроблено певні підходи щодо обліку впливу інфляції. Так, МСФЗ 15 "Інформація, відображаюча вплив змін цін" і МСФЗ 29 "Фінансова звітність в умовах гіперінфляції" рекомендують два підходи до обліку інфляції, що ґрунтуються на загальній купівельній спроможності та на поточних витратах. Втім, незважаючи на запропоновану міжнародними стандарти фінансової звітності єдину методику, кожна країна має можливість самостійно обирати спосіб коригування показників фінансової звітності.

В економічній практиці виділяють два підходи до усунення впливу інфляції на звітність підприємства:

1. Шляхом коливання курсу валют. Тобто, перерахунок статей фінансової звітності за кожною окремою операцією здійснюється відповідно до поточного курсу валют. В результаті такого перерахунку з'являється можливість усунути вплив фактора інфляції та забезпечити оцінку всіх операцій у відносно постійній валюті. Проте цей метод має недоліки, серед яких є істотне зростання витрат на ведення бухгалтерського обліку. На зростання цих витрат впливає необхідність організації облікового процесу одночасно в двох оцінках (в національній валюті та обраній постійній іноземній валюті), тому що законодавство кожної країни вимагає ведення обліку у національній валюті.

2. Шляхом коливання рівня товарних цін. Цей метод передбачає визначення вартості активів та пасивів, надходжень та витрат відносно середнього рівня цін, який розраховується згідно з індексом до базового рівня цін. Показник індексу цін розраховується Державним комітетом статистики. При застосуванні цього способу метод обліку активів за первісною вартістю залишається незмінним, однак змінюється одиниця обліку активів. В свою чергу, це призводить до проведення перерахунку всіх статей звітності на підставі єдиного індексу, що розраховується згідно з одиницею виміру динаміки загального рівня цін. Однак, найбільшим недоліком у підході усунення рівня інфляції на фінансову звітність шляхом коливання рівня товарних цін є те, що він унеможливує врахування неоднакового знецінення окремих видів майна підприємства, його об'єктів.

Розглянемо вплив інфляції на об'єктивність такої форми фінансової звітності, як "Баланс". Під впливом інфляції такі статті балансу, як основні засоби та виробничі запаси штучно занижуються порівняно з їх реальною вартістю, а такі статті, як грошові кошти – завищуються. Таким чином, підприємства, які мають кредиторську заборгованість у період інфляції, знаходяться у найбільш вигідному становищі. Однак, активи балансу такого підприємства мають занижену реальну вартість, що знижує його кредитоспроможність і ліквідність балансу. Зниження реальної вартості активів призводить до викривлення фактичної собівартості реалізованої продукції, тому що знижуються реальні витрати на виробничі запаси та амортизація основних засобів. В результаті прибуток вираховується за даними бухгалтерської/фінансової звітності та, відповідно, збільшується сума податку на прибуток.

Також у період інфляції зростання виробництва на підприємстві може характеризуватися:

- 1) реальним зростанням масштабів виробництва, тобто збільшенням обсягів реалізації продукції у натуральному виразі;
- 2) інфляційним зростанням, тобто збільшенням обсягів реалізації внаслідок зростання цін.

При цьому очевидним стає те, що із збільшенням обсягів виробництва збільшуються потреби у грошових коштах для продовження виробничого процесу. В свою чергу, підвищення цін на сировину та матеріали впливає на збільшення витрат господарської діяльності підприємства, а на зменшення витрат впливає збільшення цін на готову продукцію. Якщо ціни на сировину та готову продукцію зростають однаково і одночасно, то змін витрат підприємства не відбувається. Потреби підприємства в оборотних засобах зменшуються при більш швидкому здійсненні розрахунків за готову продукцію, тобто при зниженні дебіторської заборгованості. Витрати підприємства зменшуються при більш довгому терміні оплати сировини та матеріалів, тобто при зростанні кредиторської заборгованості. Таким чином, інфляція зменшує реальну ціну придбання виробничих запасів при відтермінуванні платежів і збільшенні при передоплаті.

Однак, якщо доходи та витрати підприємства рівною мірою підлягають інфляції, то купівельна можливість гривні у складі доходів та витрат залишається незмінною. Коли ціни на сировину та мате-

ріали зростають швидше, ніж ціни за готову продукцію, реальні витрати збільшуються, а реальні доходи зменшуються, що призводить до зниження рентабельності. В Україні джерелами покриття таких витрат є прибуток підприємства. У багатьох країнах для виключення впливу інфляції створюють спеціальні резервні фонди (із прибутку), за рахунок яких покривають втрати, пов'язані з інфляцією. У Франції, наприклад, за рахунок створеного фонду здійснюється безпосереднє коригування фінансової звітності. В Англії створений резервний фонд використовується для коригування вартості матеріальних запасів.

Отже, наслідки інфляції дозволяють зробити висновки про те, що в умовах інфляції бухгалтерська звітність часто не дозволяє об'єктивно оцінити реальну вартість майна організації, її фінансовий стан, грошові потоки, результати її діяльності. Саме тому, з метою забезпечення її достовірності та систематизації, порівнянності та надання оцінки існуючих на сьогодні у світовій практиці підходів до коригування показників фінансової звітності в умовах інфляції необхідно досліджувати проблему будь-яких темпів інфляції та створити єдину систему нівелювання її впливу на фінансову звітність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фінансова звітність по-українськи // Збірник систематизованого законодавства. – Випуск 12 // Бліцінформ, грудень 2007 р.
2. Голов С.Ф. Управлінський облік: [підручник] / Голов С.Ф. – К.: Лібра, 2003. – 704 с.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”: від 31.03.99 р. № 87 / Міністерство фінансів України // Все про бухгалтерський облік. – 2009. – № 10. – С. 8–11.
4. <http://ru.wikipedia.org/wiki>
5. Хендриксен Э.С., Ван Бреда М.Ф. Теория бухгалтерского учета: Пер. с англ. / Под ред. проф. Я.В. Соколова. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 576 с: ил. – (Серия по бухгалтерскому учету и аудиту).
6. Державний комітет статистики України. Індекси споживчих цін (індекси інфляції) по Україні за 1991–2010 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=n0002832-11>
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 22 “Вплив інфляції”: від 28.02.02 р. № 147 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0269-02>

УДК 657.2:330.322

ОБЛІК ІНВЕСТИЦІЙ В ІННОВАЦІЇ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

Ізмайлов Я.О., к.е.н., доцент

Криворізький економічний інститут

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Рассмотрен порядок учёта инвестиций в инновации по национальным и международным стандартам. Предложен методологический подход к отражению в учёте и отчётности затрат на инновации в составе инвестиционной, операционной и финансовой деятельности.

Ключевые слова: инновации, инвестиции, нематериальные активы, учёт, финансовая отчётность, капитальные инвестиции в инновации.

In the article the way of the accounting of investments in innovations according to national and international standards is considered. Methodical approach to the reflecting of innovation expenses, including investment, operational and financial activity, in the accounting and reporting is offered.

Key words: innovations, investments, intangible assets, accounting, financial report, capital investments in innovations.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з науковими чи практичними завданнями. Економіка України потребує істотних структурних зрушень у товарному виробництві для досягнення високої конкурентоспроможності вітчизняної продукції на міжнародних ринках і підвищення рівня життя населення в країні. Важливою складовою забезпечення якісних перетворень у національному господарстві є активізація інвестування у здійснення інновацій. Своєчасне і комплексне впровадження прогресивних технологій і нової техніки, використання інновацій у менеджменті, маркетингу та фінансах розширюють і оновлюють асортимент товарів і послуг, покращуючи їхні характе-